

A légzési lánc és az oxidatív foszforiláció

Csala Miklós

Semmelweis Egyetem
Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet

*intermembrán
tér*

mátrix

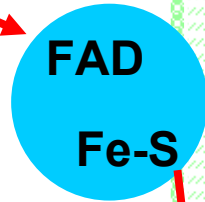
NADH

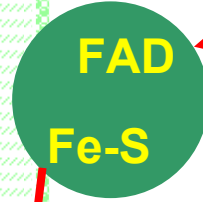
I. komplex: NADH-KoQ reduktáz

**glicerin-
3-foszfát**

glicerin-3-foszfát-
dehidrogenáz

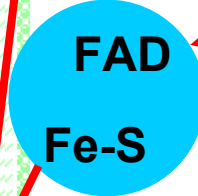
szukcinát

II. komplex: szukcinát-KoQ reduktáz

acil-KoA

acil-KoA-dehidrogenáz

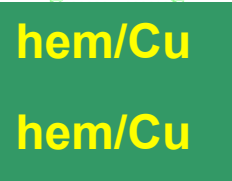

KoQ (ubikinon)

III. komplex: KoQ-citokróm c reduktáz

citokróm c

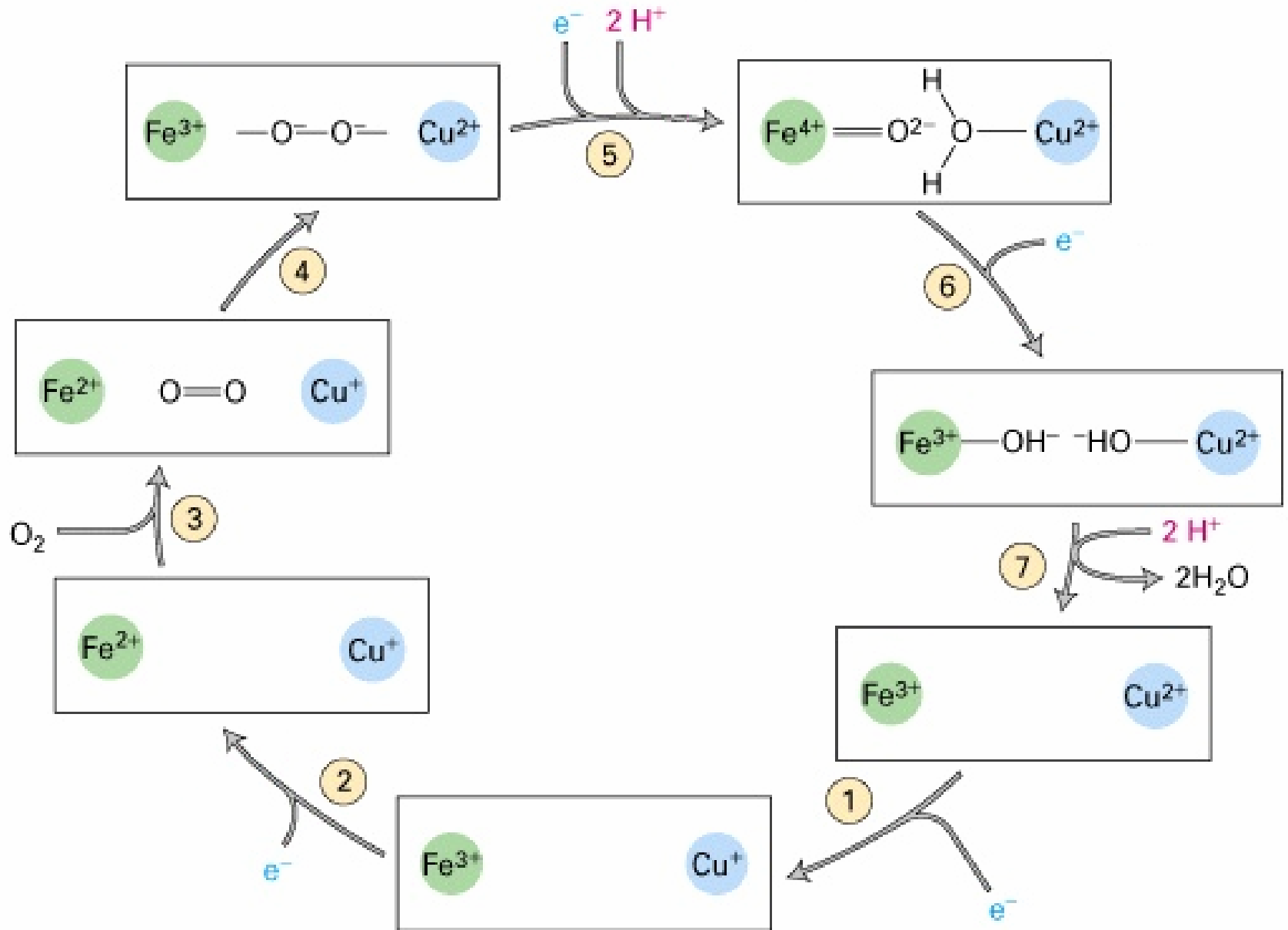

IV. komplex: citokróm-oxidáz

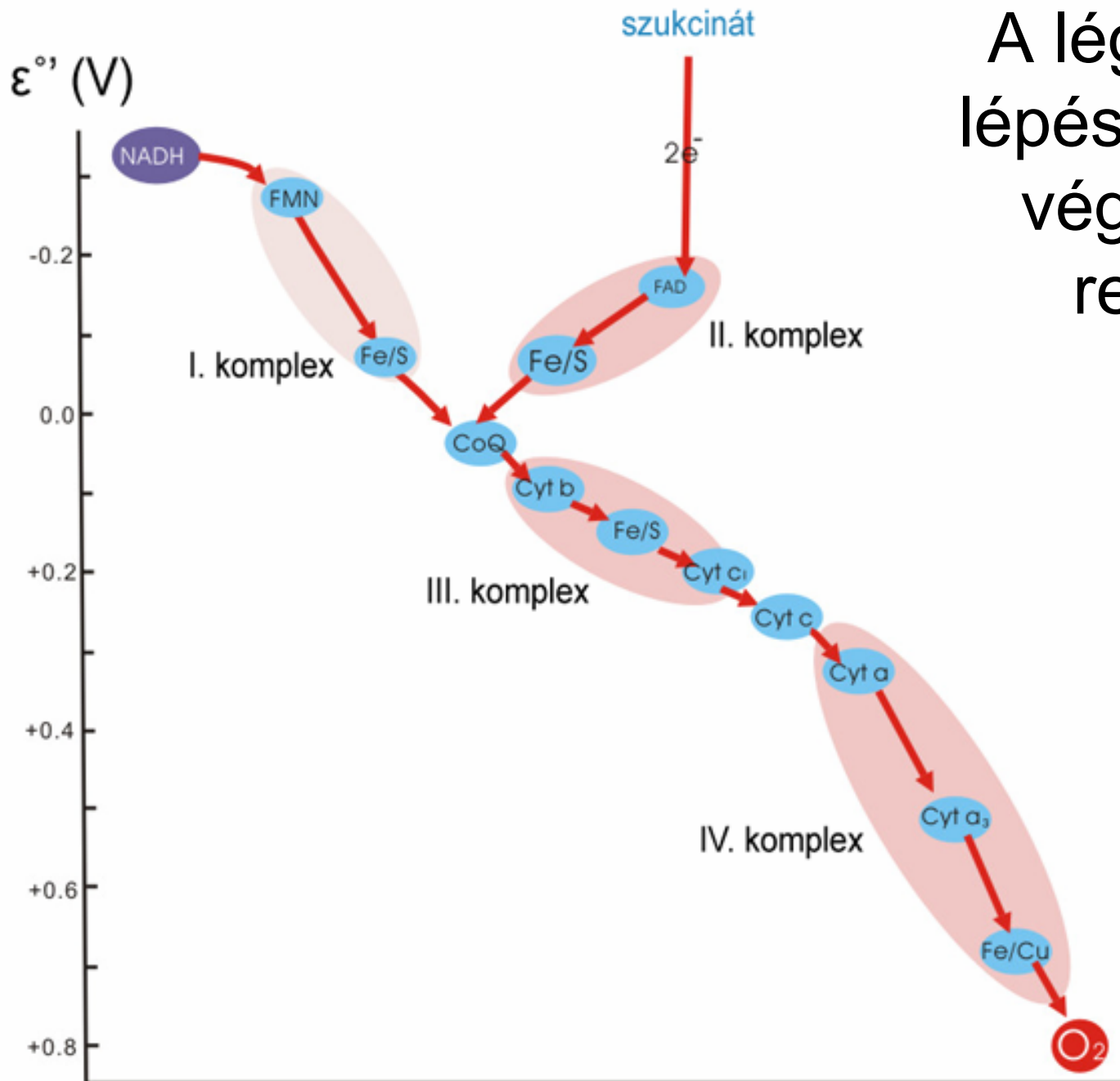
O₂

belső membrán →

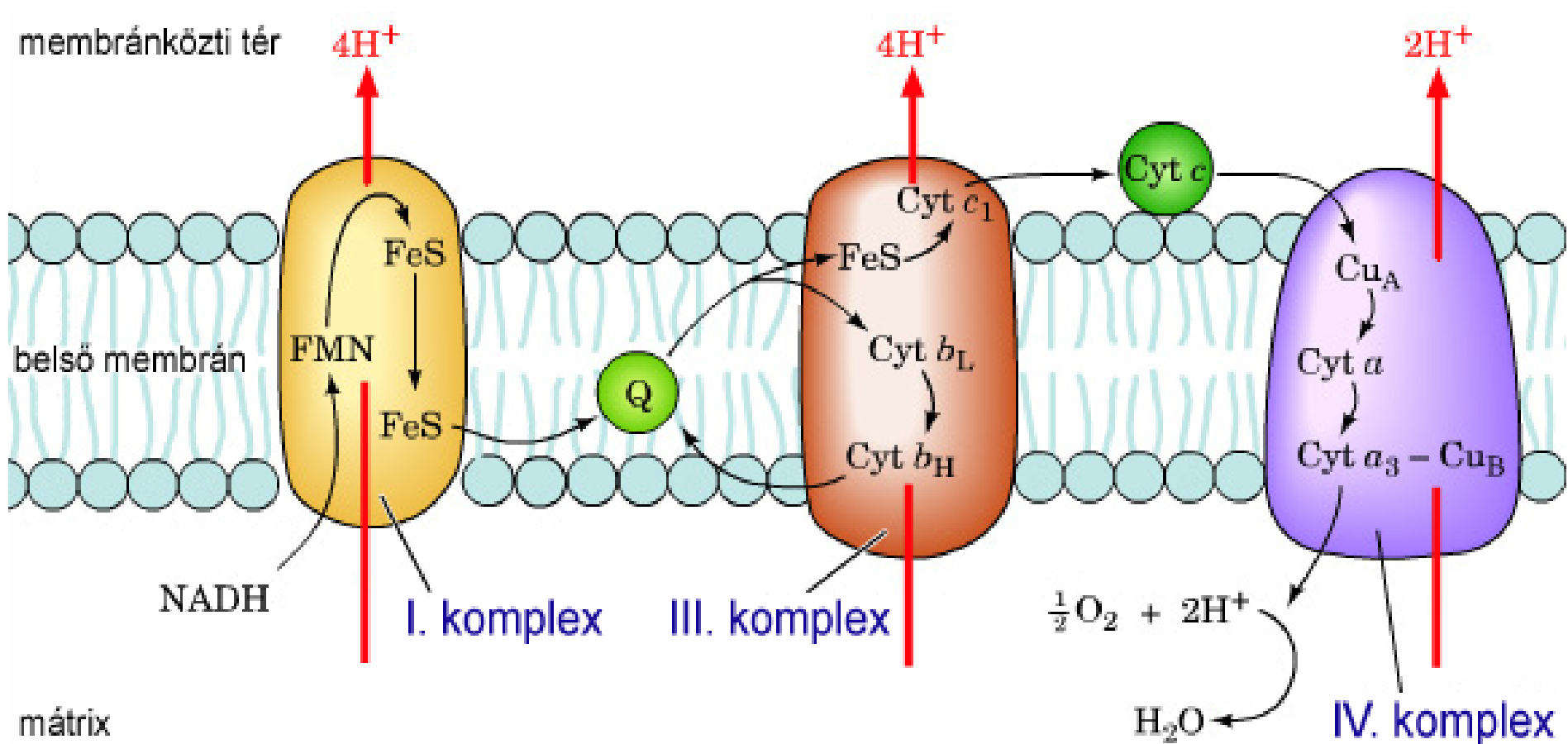
Az oxigén redukciója a IV. komplexben

A légzési lánc lépései spontán végbemenő reakciók

A szabadenergia 3 komplexben hasznosul

- koncentrációgradiens
- elektromos potenciálkülönbség

Az elektrokémiai gradiens szabadenergiája direkt módon is hasznosulhat

ionok másodlagos aktív
transzportja

ATP-szintézis

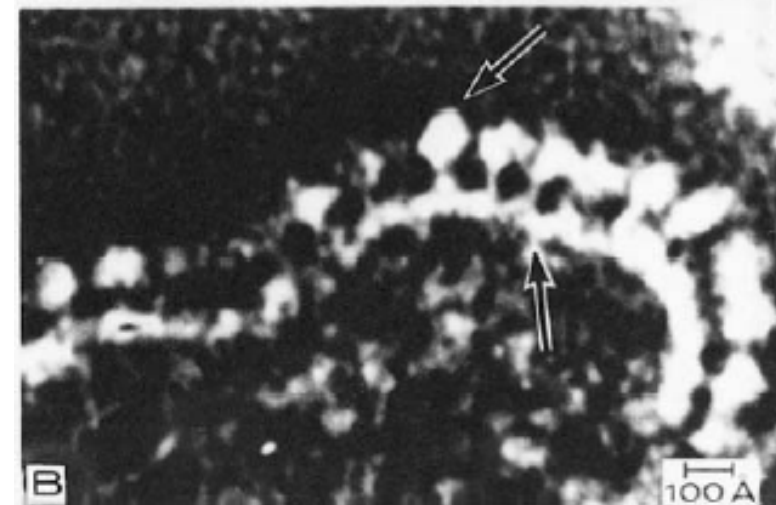
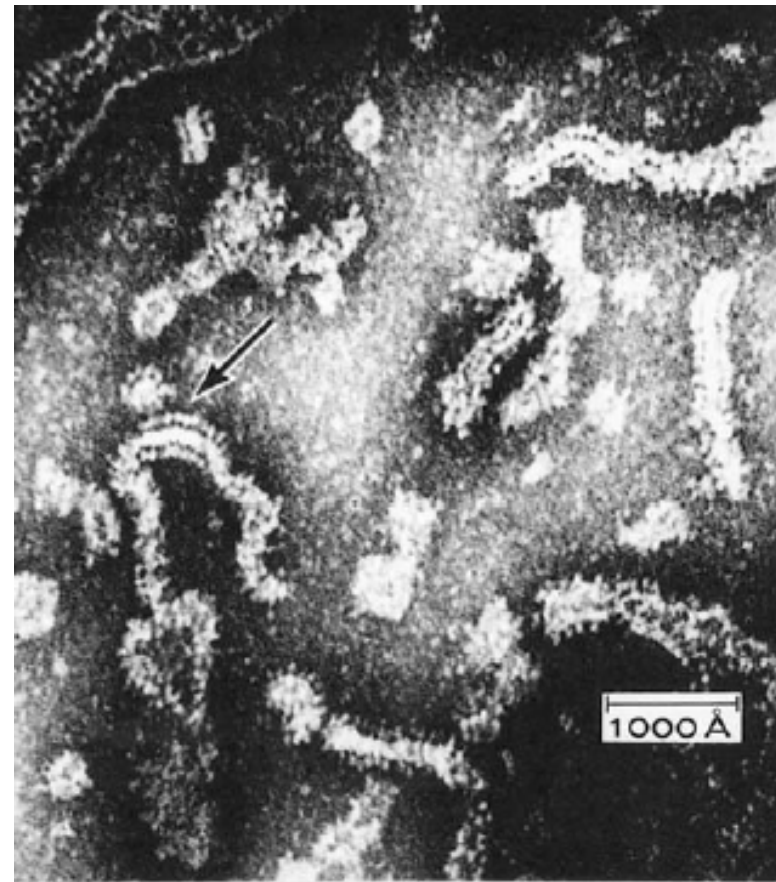
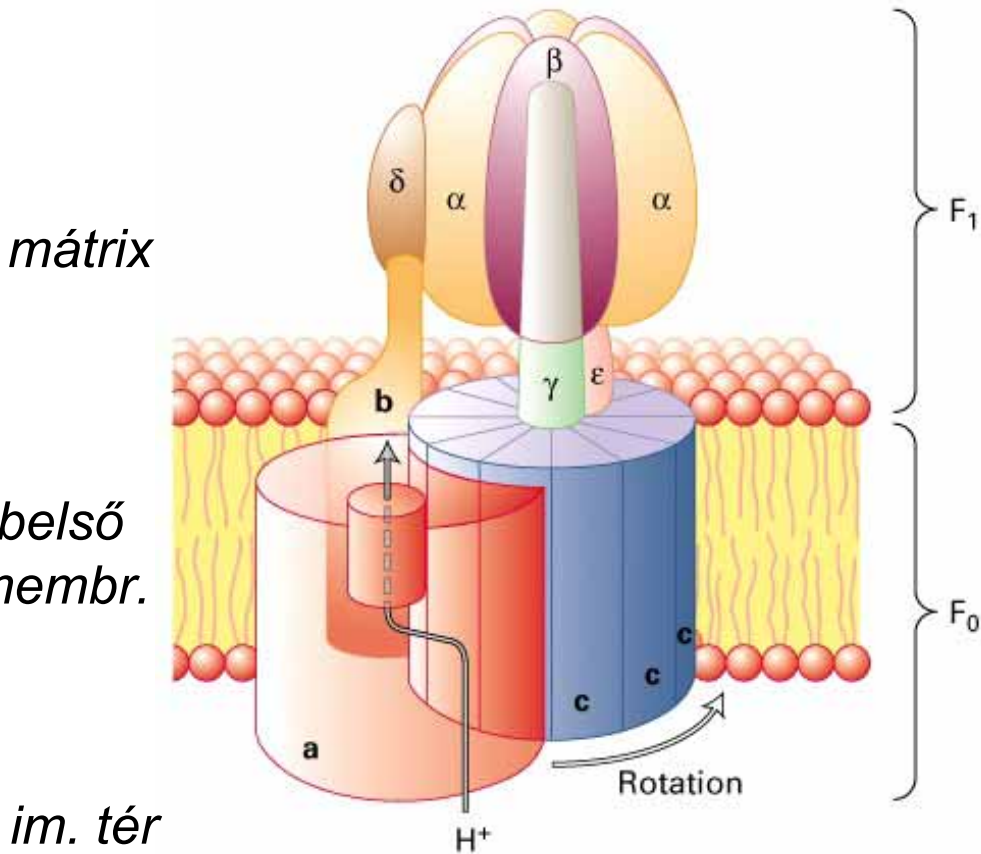
protein transzlokáció
a mitokondriális
membránon át (targeting)

metabolikus intermedierek
és ADP/ATP másodlagos
aktív transzportja

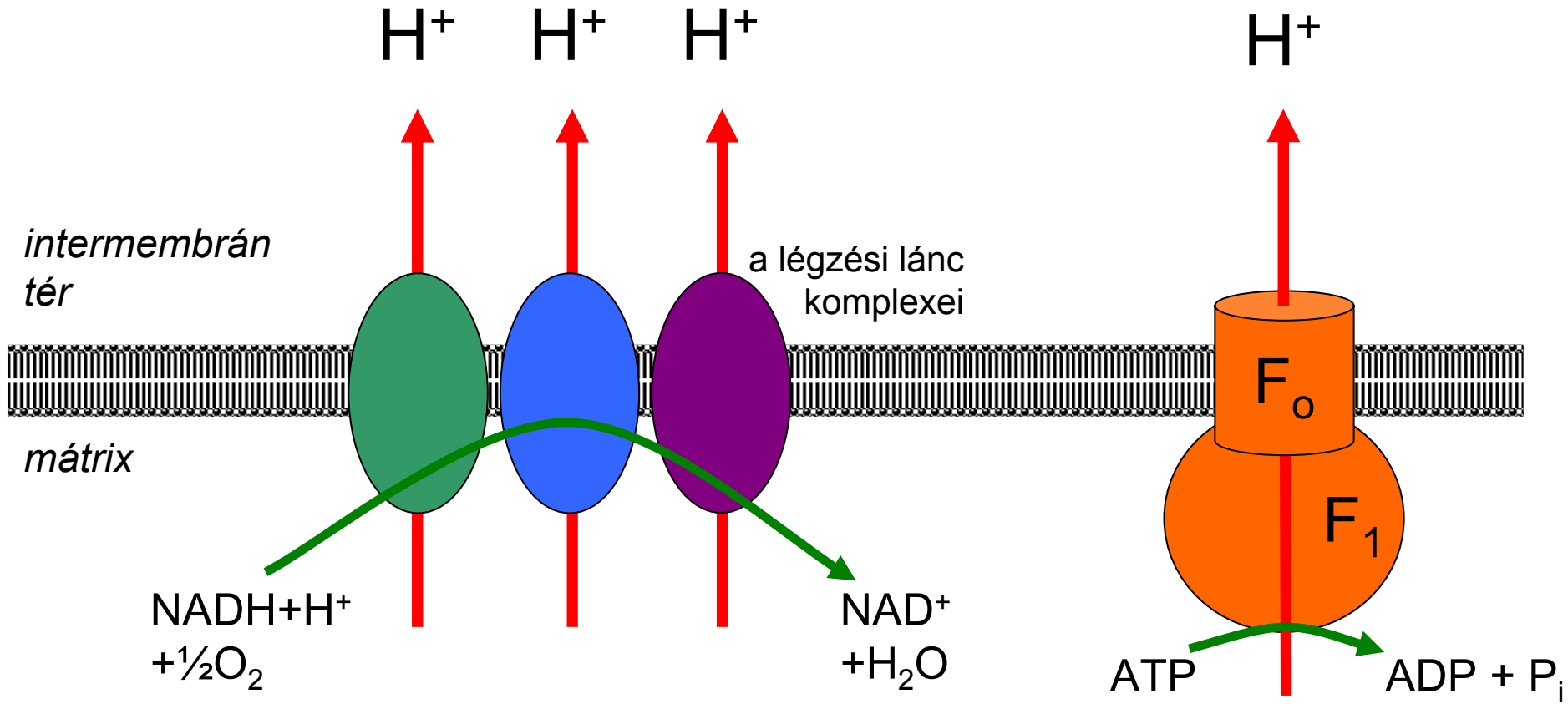
F_1 : ATP-áz aktivitás helye

F_0 : oligomicin-szenzitív faktor.
Transzmembrán proton-”carrier”.

F_0F_1 szokatlan irányba működő proton
pumpa

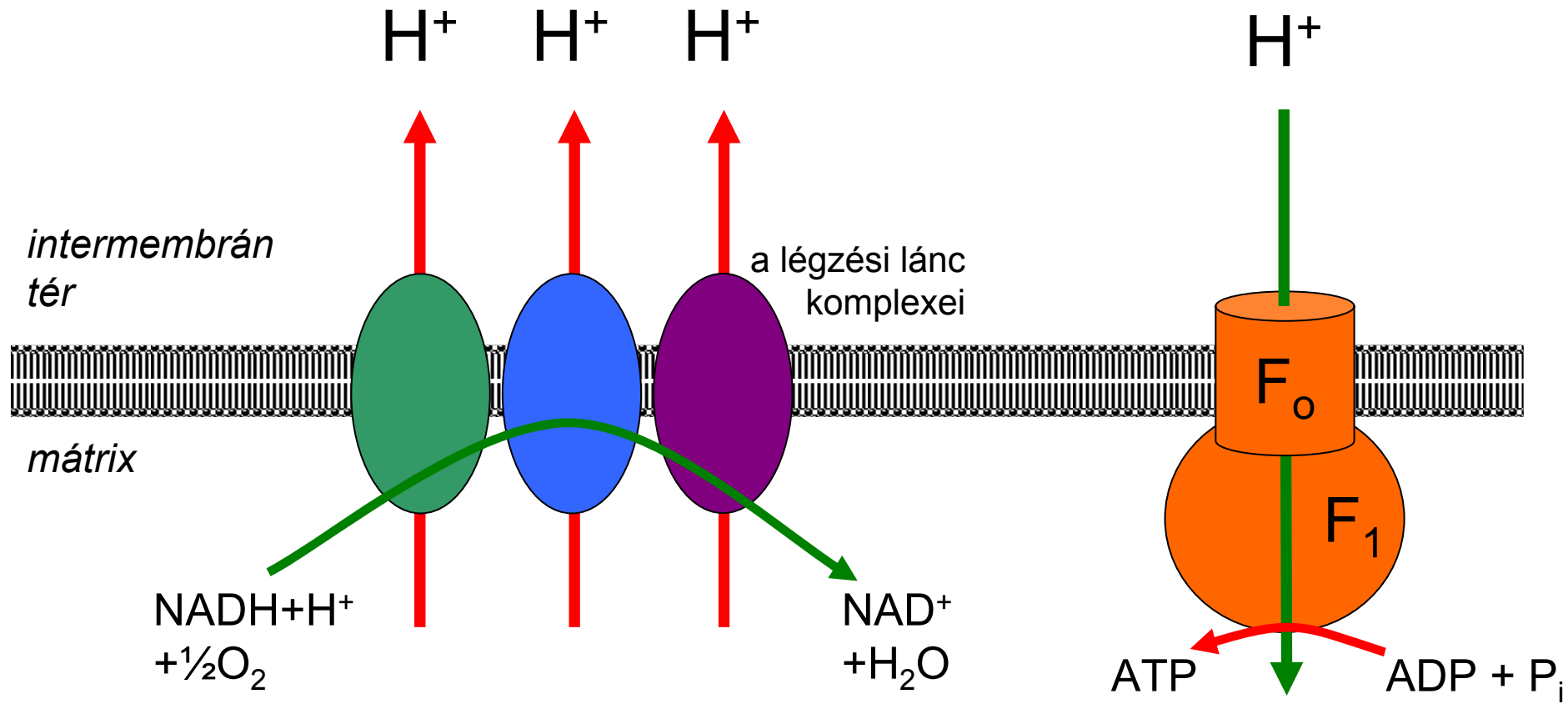

Az F_0F_1 ATP-áz inverz működése

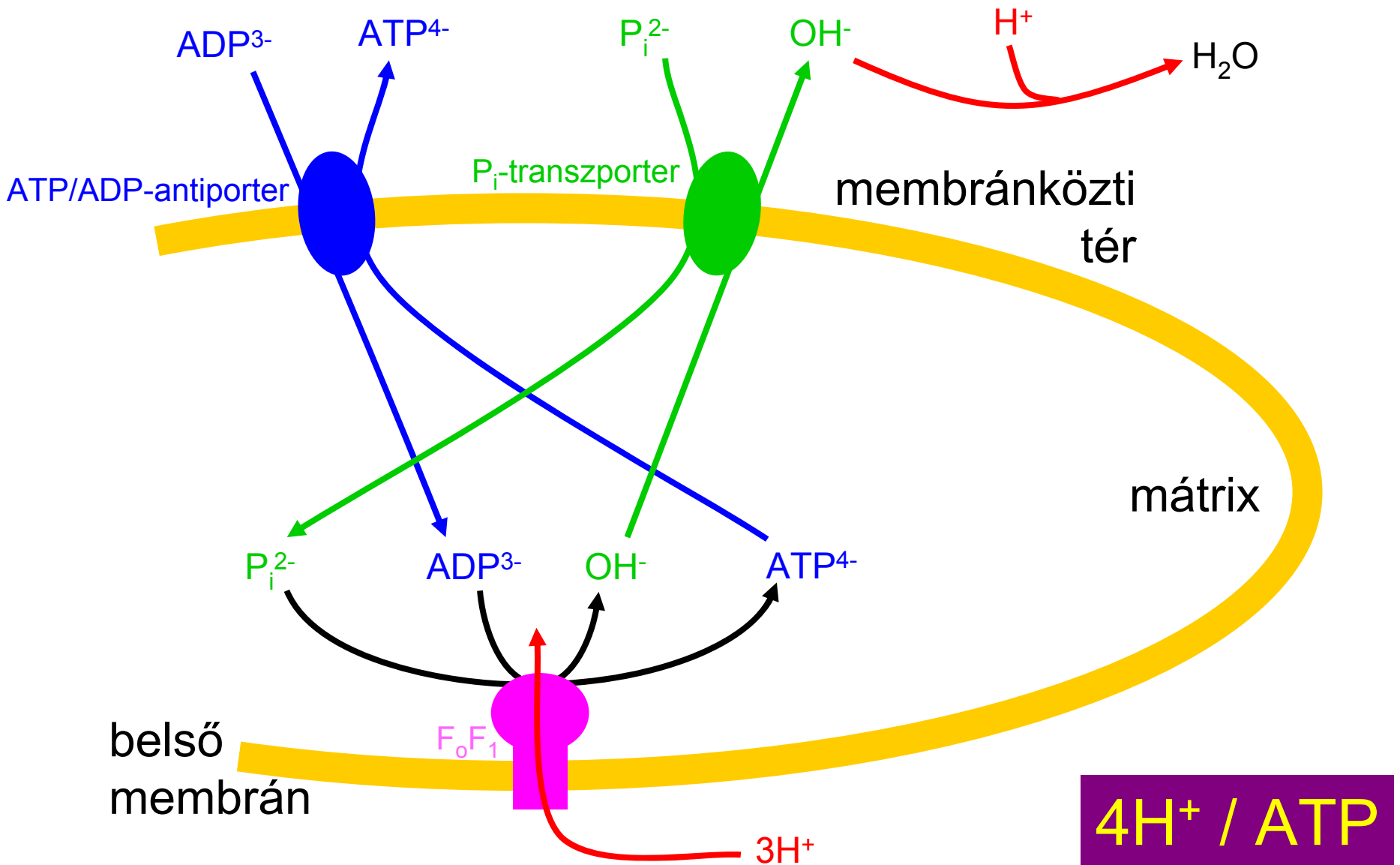

Az F_0F_1 ATP-áz inverz működése

Az oxidatív foszforiláció energiamérlege

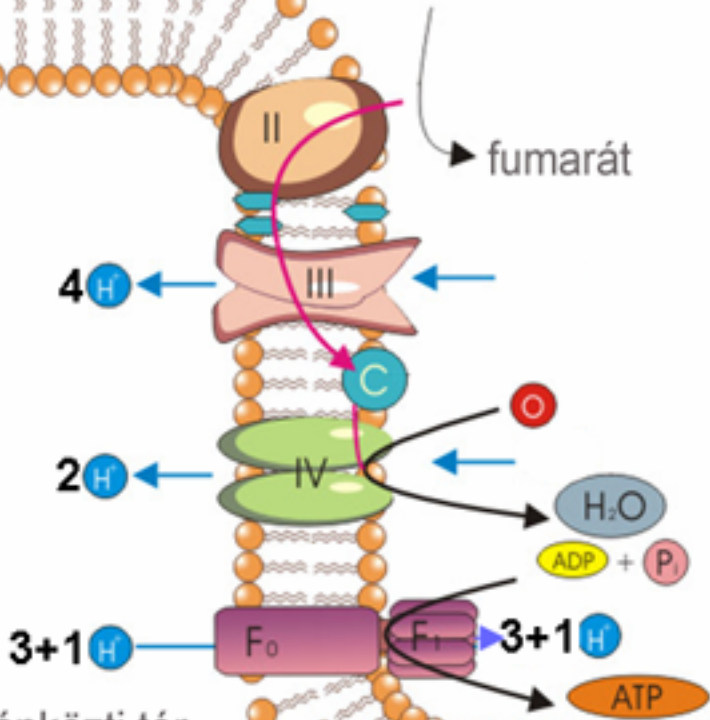
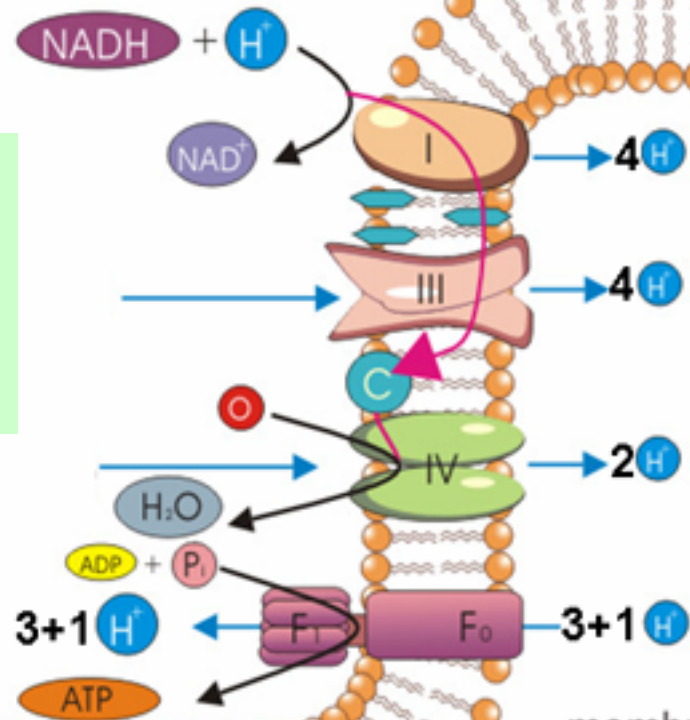
mátrix

szukcinát

fumarát

P/O
2½

P/O
1½

membránközi tér

belső membrán

pórus

külső membrán

Az oxidatív foszforiláció szabályozása

alacsony [ADP]

- F_oF_1 lassul
  - H^+ -gradiens lassabban csökken
  - H^+ -gradiens emelkedik
  - a H^+ -pumpáláshoz szükséges szabadenergia nő, és megközelíti az elektrontranszfer szabadenergia-változását a komplex I, III és IV-ben
  - a komplexek által katalizált reakció egyre kevésbé spontán
  - légzés lassul
-

magas [ADP]

- F_oF_1 gyorsul
- H^+ -gradiens gyorsan felhasználódik
- H^+ -gradiens csökken
- a H^+ -pumpáláshoz szükséges szabadenergia csökken, és jóval a komplex I, III és IV által végzett elektrontranszfer szabadenergia-változása alá esik
- a komplexek által katalizált reakció egyre inkább spontán
- légzés gyorsul

Az oxidatív foszforiláció szabályozása (légzési kontroll: „akceptor kontroll”)

Az oxidatív foszforiláció sebességét az ATP fogyasztása automatikusan szabályozza (oxigén jelenlétében)

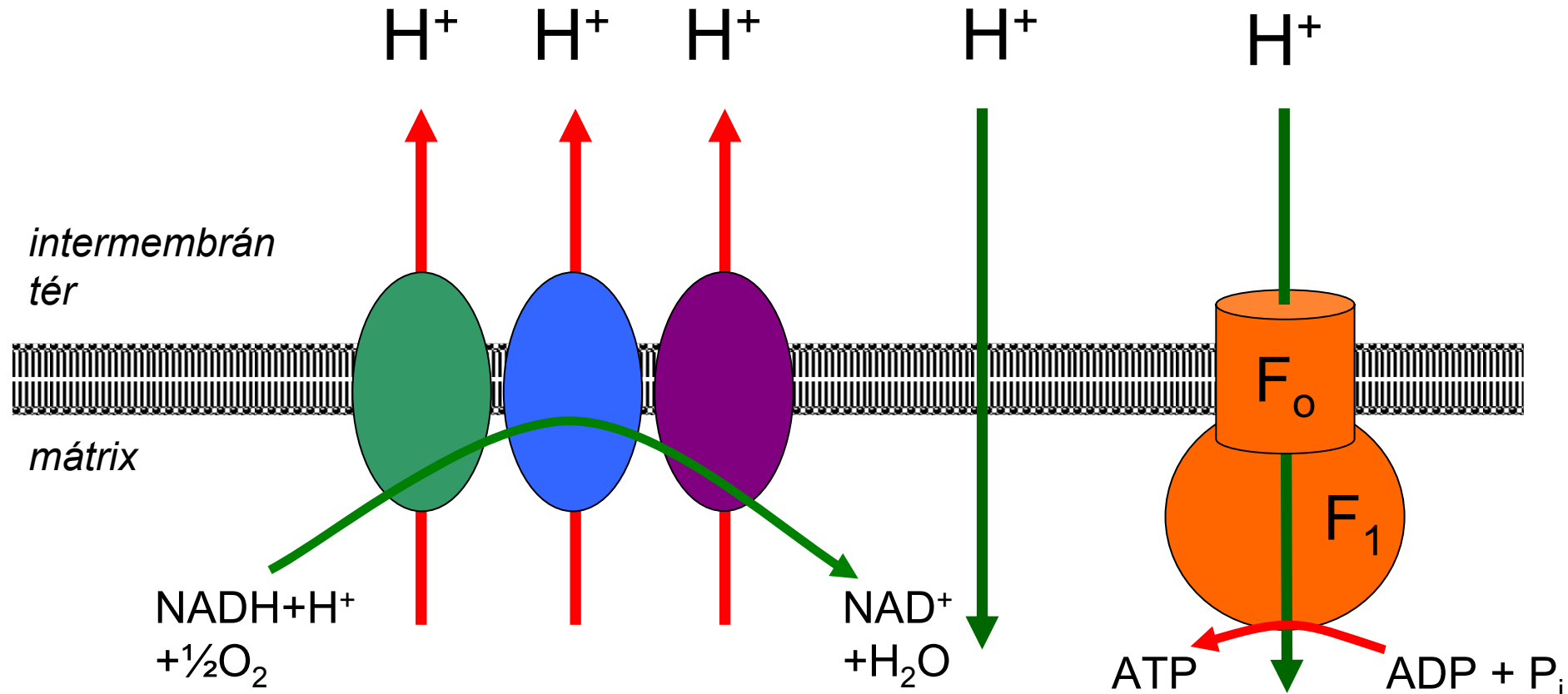
Ha az $[ATP]/[ADP]$ arány magas – lassul

Ha az $[ATP]/[ADP]$ arány alacsony – gyorsul

a kontroll az **ADP** mennyiségén alapul (foszforil csoport akceptor)

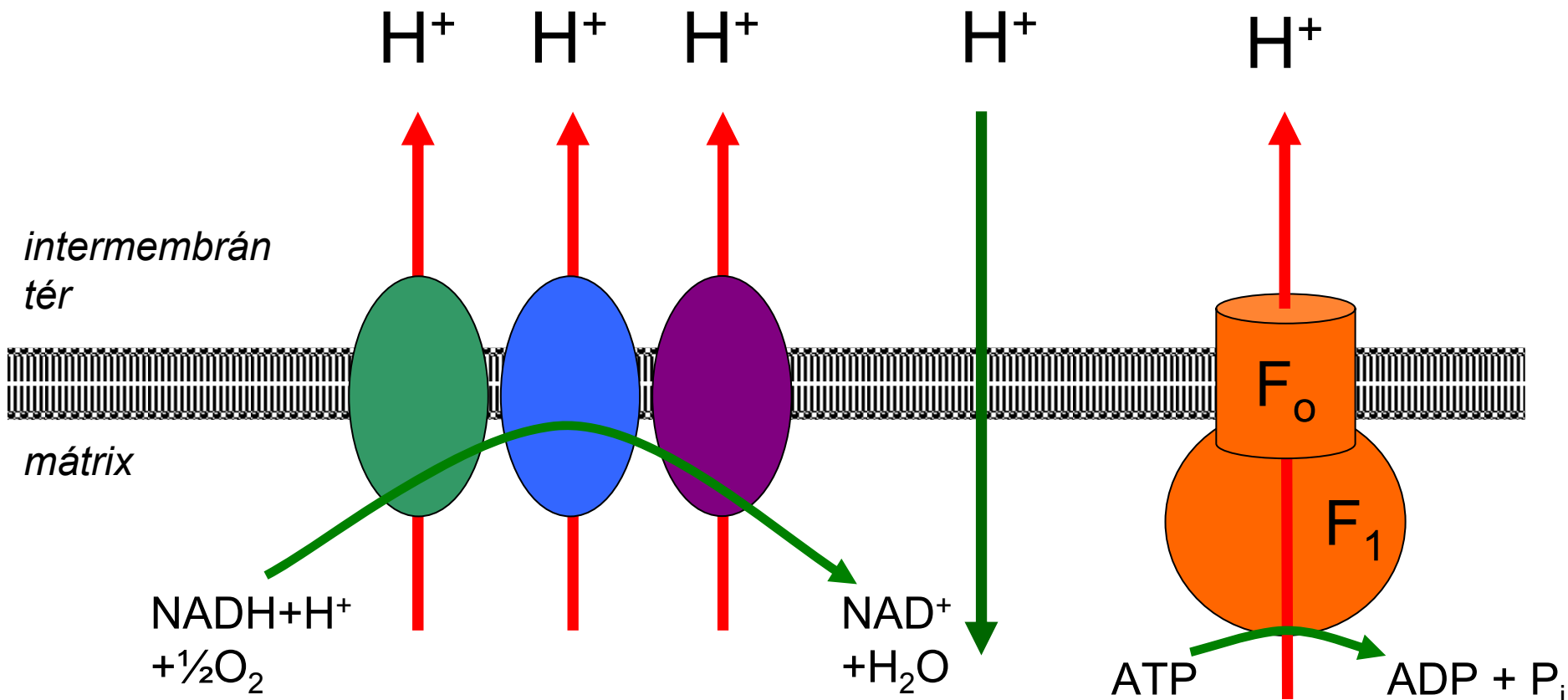
Az oxidatív foszforiláció szétkapcsolása

Ha a belső membrán átteresztővé válik protonok vagy akár más ionok számára, rövidzárlat alakul ki.

Az oxidatív foszforiláció szétkapcsolása

Ha a belső membrán átteresztővé válik protonok vagy akár más ionok számára, rövidzárlat alakul ki.

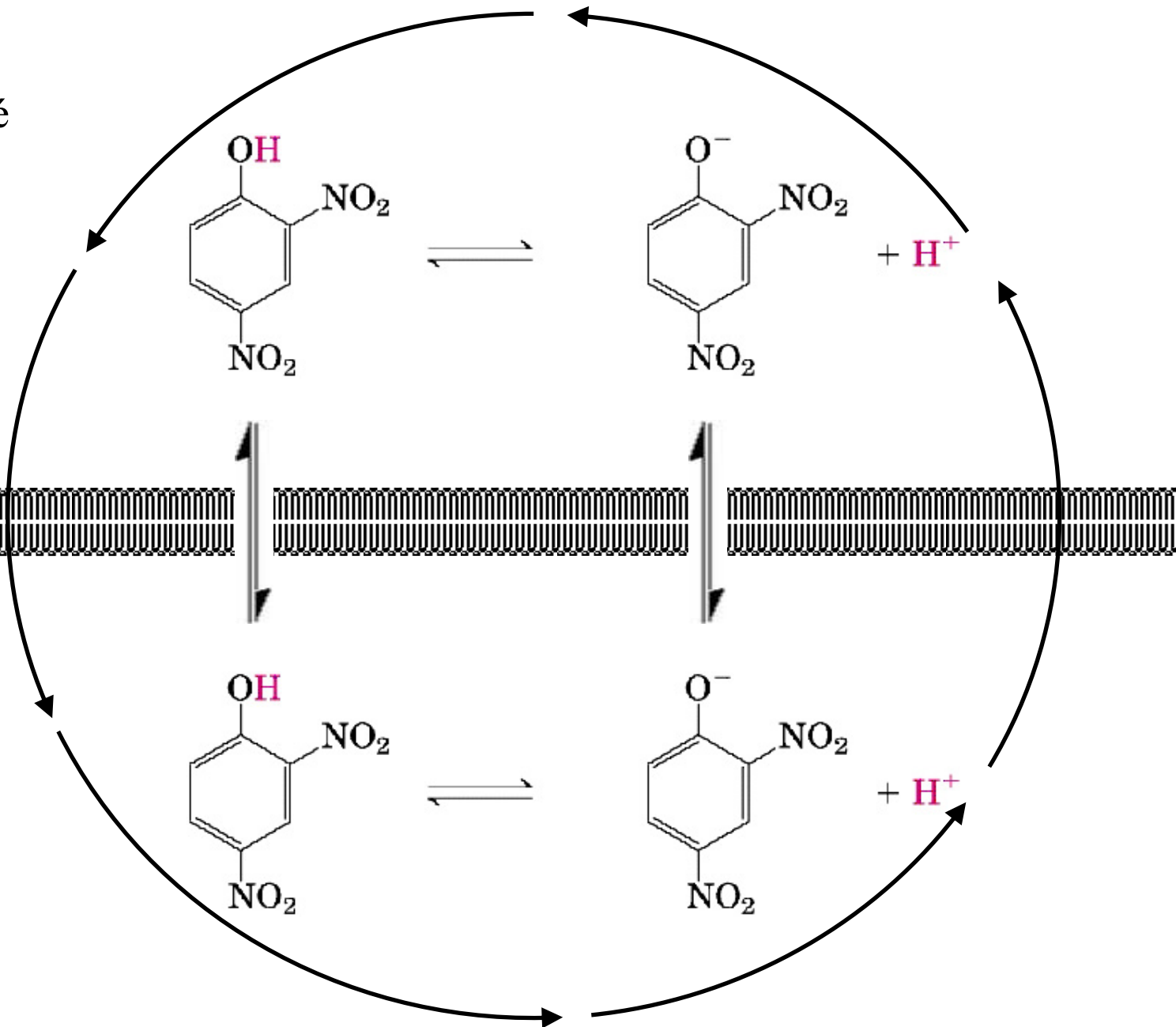

a szétkapcsoló 2,4 DNP

lipidoldékony
gyenge savak
 H^+ -áteresztővé
tehetik a
membránokat

*intermembrán
tér*

mátrix

Szétkapcsoló fehérje: termogenin

H⁺-transzporter a belső mitokondriális membránban

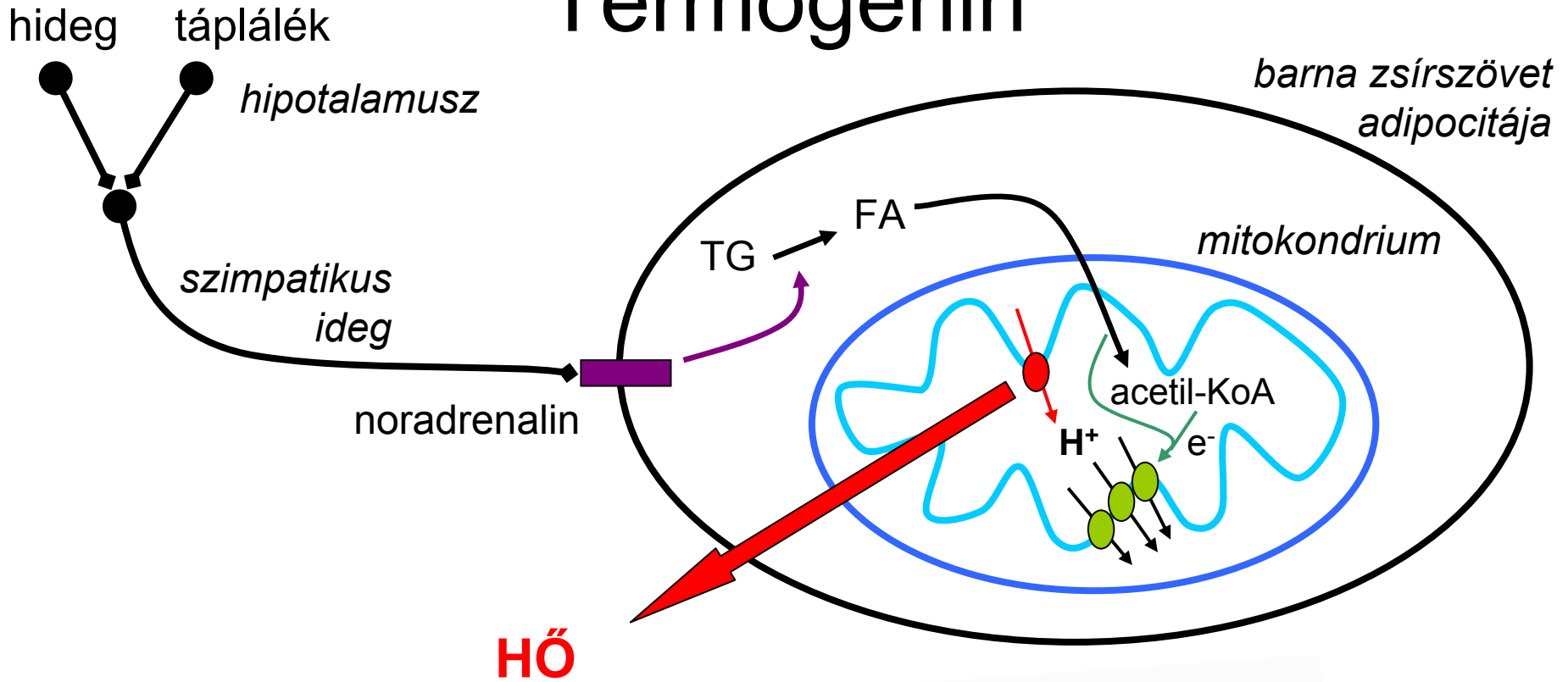
Barna zsírszövetben

Szétkapcsolja az oxidatív foszforilációt.

megszünteti az elektrokémiai gradienst, így a légzés,
csupán hőt fejleszt

"non-shivering thermogenesis"

Termogenin

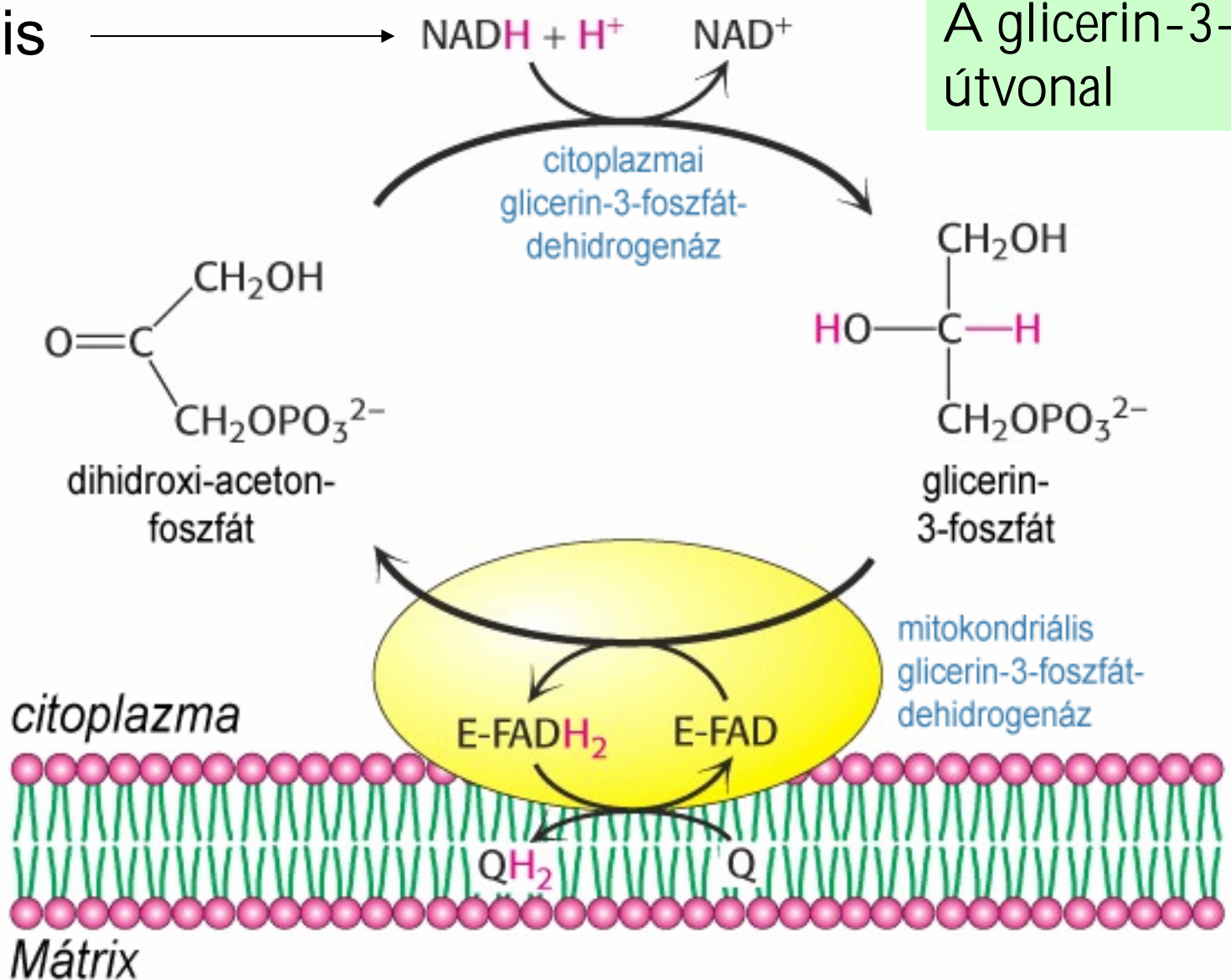

Az oxidatív foszforiláció gátlószerei

hatáspont	inhibitor	hatás		
		légzés	H ⁺ -mozgató erő	ATP szintézis
komplex I	rotenon, amitál	↓(NADH)	↓(NADH)	↓(NADH)
komplex II	malonát	↓(szukcinát)	↓(szukcinát)	↓(szukcinát)
komplex III	antimicin A	↓	↓	↓
komplex IV	CN ⁻ , N ₃ ⁻ , CO	↓	↓	↓
F ₀ F ₁	oligomicin	↓	↑	↓
ADP/ATP transzlokáz	atraktilozid	↓	↑	↓
H ⁺ -mozgató erő	szétkapcsolók (pl. 2,4DNP)	↑	↓	↓

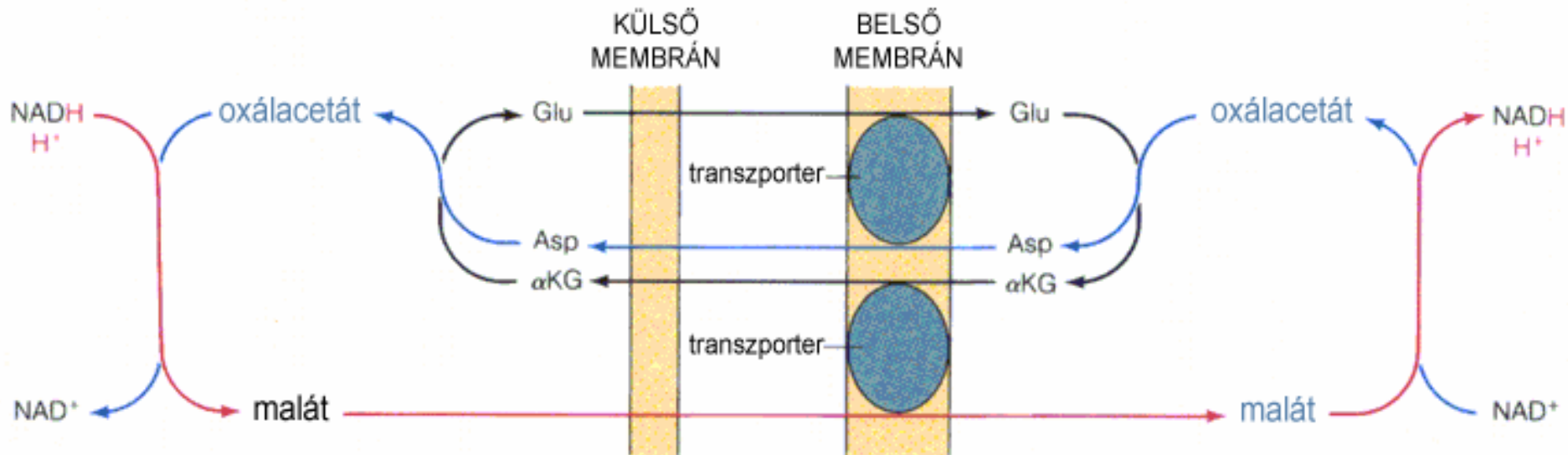
A mitokondriális G3PDH

glikolízis

A glicerín-3-P
útvonal

A Malát/Aszpartát útvonal

a G3P útvonallal ellentétben, az I. komplexen át jutnak az elektronok a légzési láncba, tehát a P/O hányados $2\frac{1}{2}$.

a glukózoxidáció energiamérlege

szubsztrátszintű

oxidatív

glukóz

2 ATP

2 NADH

6 ATP / 4 ATP

2 piruvát

2 NADH

6 ATP

2 acetil-KoA + 2CO₂

6 NADH

18 ATP

2 ATP

2 FADH₂

4 ATP

4 ATP

6CO₂

34 ATP / 32 ATP

össz.: 38 ATP / 36 ATP

<http://markmyprofessor.com/tanar/adatlap/21777.html>